

3.4. Правовий режим інформації, розміщеної на веб-сторінці акціонерного товариства та відповідальність за її недостовірність

Правовий режим інформації розміщеної на веб-сторінці акціонерного товариства

Правовідносинам, об'єктом яких є інформація, а також можливостям її отримання та використання, охорони прав на неї, наразі приділяється значна увага. Відповідний об'єкт цивільних прав і правовідносини щодо нього постали предметом правового забезпечення в публічному та приватному законодавстві, що віднайшло прояв у прийнятті низки нормативних актів.

Так, в ст. ст. 177 та 200 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України)¹ інформація визначається як об'єкт цивільних прав, що по-

¹ Цивільний кодекс України : Закон України, Кодекс від 16.01.2003 №435-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – №40. – Ст. 356.

силює науковий інтерес до з'ясування її особливостей в окремих цивільно-правових зв'язках, одним з яких є корпоративні правовідносини. Здійснення акціонером свого суб'єктивного корпоративного права, пов'язане з прийняттям рішень про діяльність товариства, що не може бути належним чином реалізоване за відсутності достатньої та необхідної інформації для вчинення відповідних дій. Так, відповідно до ст. 25 Закону України «Про акціонерні товариства»¹ кожною простою акцією акціонерного товариства (далі – АТ) її власнику – акціонеру надається однакова сукупність прав, включаючи право на отримання інформації про господарську діяльність товариства. Тобто бачимо, що законодавець пов'язує порядок здійснення окремих корпоративних прав виключно з процедурою розкриття інформації про діяльність АТ як самостійного суб'єкта цивільних правових зв'язків.

Вимоги законодавства України про розкриття АТ інформації про свою діяльність спрямовані на забезпечення інтересів акціонерів та державного і громадського контролю за їх діяльністю. Законом України «Про акціонерні товариства» та іншими нормативними актами на АТ покладено обов'язок з ведення, надання та (або) забезпечення доступу до такого роду інформації для акціонерів товариства, а також інших зацікавлених осіб, в тому числі й шляхом її розміщення на веб-сторінці товариства. Зокрема, відповідно до п. 3.7 Методичних рекомендацій щодо доступу акціонерів та інших заінтересованих осіб до інформації про АТ, затверджених Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку №27 від 26.01.2005 р.² товариство розміщує на своєму веб-сайті (у разі його наявності) усі найбільш значимі повідомлення і матеріали, у необхідних випадках випускає для поширення брошури і буклети. Рекомендується на веб-сайті АТ розмістити: текст статуту і зміни до нього, річні та щоквартальні звіти, інформацію про емісію цінних паперів, аудиторські висновки,

¹ Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 № 514-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2008. – № 50 (№ 50–51). – Ст. 384.

² Методичні рекомендації щодо доступу акціонерів та інших заінтересованих осіб до інформації про АТ [Електронний ресурс] : рішення Держ. коміс. з цін. паперів та фонд. ринку від 26.01.2005 № 27. – Режим доступу : http://www.ts.lica.com.ua/b_text.php?type=3&id=234295&base=1.

інформацію про істотні факти, інформацію, що стосується проведення загальних збори акціонерів і найважливіші рішення наглядової ради, стратегію розвитку товариства.

Крім того, в Україні порядок розкриття інформації щодо кількісного та персонального складу членів АТ регулюється Положенням про розкриття інформації емітентами цінних паперів, затвердженим Рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) від 03 грудня 2013 р. № 2826¹, згідно з п. 3 та п. 6 розд. 3 якого інформація щодо наглядової ради та змін її складу входить до особливої інформації емітента цінних паперів, що подається НКЦПФР у порядку, передбаченому цим Положенням, та підлягає опублікуванню. Інформацію про наглядову раду можна дізнатися на сайті публічного АТ, а також у річній звітності чи повідомленні про зміни до особливої інформації.

Однак, як правильно вказуються в юридичній літературі, стан дослідження проблем здійснення права на отримання інформації про діяльність господарського товариства не є задовільним, оскільки визначається масивом робіт, в яких розглядаються здебільшого загальні питання про інформацію як об'єкт цивільного права або характеризуються окремі види, так званих «інформаційних правовідносин». Зустрічаються й роботи пов'язані з дослідженням права на отримання інформації про діяльність господарського товариства, але вони мають фрагментарний характер або означена проблематика не є в них центром уваги, бо спеціально досліджуються інші правові проблеми діяльності господарських товариств².

Наріжним каменем залишається й більш детальна увага до відносин, пов'язаних з наданням інформації господарськими товариствами через власні веб-сторінки, оскільки сучасні дослідники корпоративних правовідносин не приділяють значної уваги особливостям інформації, яку товариство має оприлюднювати в мережі Інтернет.

¹ Про затвердження Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів : рішення НКЦПФР від 3 груд. 2013 р. № 2826 // Офіц. вісн. України. – 2013. – Ст. 3699.

² Жорнокуй В. Г. Немайнові права учасників господарських товариств : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / В. Г. Жорнокуй ; Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2012. – С. 3–4.

У межах своїх методичних та наукових робіт (у контексті дослідження права учасника (акціонера) на отримання інформації про діяльність товариства) наукова спільнота залишає осторонь питання правового режиму інформації про АТ, яка розміщується на його веб-сторінці, сприймаючи це як належне (як доданок до дій, які повинно здійснити товариство щодо інформування учасника (акціонера)). Зважимо на те, що законодавство України містить зовсім іншу інформацію, яка має бути відображена на веб-сторінці АТ, ніж та, яку має, наприклад, зберігати товариство або надавати акціонеру в контексті скликання загальних зборів товариства.

В зв'язку з вказаним виникає новий спектр актуальних питань, пов'язаних з окресленням проблемних аспектів встановлення правового режиму інформації, розміщеної на веб-сторінці АТ та відповідальності за її розміщення у разі її недостовірності чи несвочасності.

Для існування в реальній дійсності інформація має бути втілена в будь-яку об'єктивну форму (усну, письмову, у вигляді зображення і т. ін.), здатну до сприйняття, і завжди припускати з'єднання з яким-небудь фізичним тілом чи середовищем, яке підтримує її існування і має назву «носіє інформації». У зв'язку з цим виникають питання про те, сприймати відповідне явище як один чи як два об'єкти, хто може використовувати інформацію, який порядок такого використання, тобто кількість невирішених проблемних аспектів стає більшою ніж відповідей на них.

Питання про правові режими виникає зазвичай стосовно не всіх ланок правового регулювання, а головним чином щодо суб'єктивних прав, – одним з яких постає суб'єктивне корпоративне право акціонера. Як одну з його складових можна виокремити правомочність на отримання інформації про діяльність товариства.

Що стосується різновиду корпоративного права на отримання інформації, що має зобов'язально-правову природу, то йому кореспондує обов'язок товариства з надання конкретної інформації, яку товариство повинно передати в цей момент часу в силу певних юридичних фактів, або обов'язок створити умови для ознайомлення з такою інформацією.

Відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок»¹ щодо розкриття інформації на фондовому ринку, річна та особлива інформація про емітента підлягає оприлюдненню емітентом шляхом розміщення на власному веб-сайті, у разі відкритого (публічного) розміщення цінних паперів розміщує зареєстрований проспект емісії цінних паперів на власному веб-сайті. Безпосередньо вказані вимоги отримали закріплення у таких нормах:

– при публічному розміщенні після реєстрації проспекту емісії цінних паперів емітент не менш як за 10 днів до дати початку укладення договорів з першими власниками, визначеної проспектом емісії цінних паперів, розміщує зареєстрований проспект емісії цінних паперів на власному веб-сайті та веб-сайті фондової біржі, через яку планується здійснити розміщення цінних паперів відповідного випуску (ч. 7 ст. 30);

– річна інформація про емітента є відкритою і в обсязі, встановленому НКЦПФР, підлягає оприлюдненню емітентом не пізніше 30 квітня року, наступного за звітним, шляхом розміщення на власному веб-сайті (ч. 4 ст. 40);

– особлива інформація про емітента є відкритою і в обсязі, встановленому НКЦПФР, підлягає оприлюдненню емітентом шляхом розміщення на власному веб-сайті (ч. 3 ст. 41).

Крім того, відповідно до п. 3.4. Методичних рекомендацій щодо доступу акціонерів та інших заінтересованих осіб до інформації про акціонерне товариство, затверджених Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку № 27 від 26.01.2005 р. з метою реалізації права акціонерів на інформацію, а також забезпечення оперативності в її поданні, істотної для акціонерів та інших заінтересованих осіб, АТ використовує наступні засоби інформування:

- 1) вручення (пересилання) документарної інформації (у паперовому вигляді);
- 2) надання інформації на магнітних носіях (у випадках, установлених внутрішнім положенням або статутом товариства);
- 3) розкриття інформації через засоби масової інформації;

¹ Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

4) інформування через Інтернет-портали;

5) інформування в ході публічних виступів, а також під час групових або особистих зустрічах з акціонерами посадових осіб АТ.

З наведеного зазначимо, що стосовно інформації виникають різноманітні правові відносини різної галузевої приналежності. В умовах ринкової економіки центральною ланкою є приватні права. З визнання прав на доступ до інформації основними правами людини похідним є те, що режим інформації повинен характеризуватися відкритістю, доступністю інформації як для фізичних, так і для юридичних осіб. Виключення можуть встановлюватися лише законом.

Поняття «правовий режим» дозволяє виявити особливості юридичного регулювання певного виду діяльності, специфіку правового інструментарію, існування та функціонування тих або інших об'єктів. С. С. Алексєєвим під цією категорією у самому загальному розумінні визначається порядок регулювання, виражений у комплексі правових засобів, які характеризують особливе поєднання взаємодіючих між собою дозволів, заборон, а також позитивних обов'язків і створюють особливу спрямованість регулювання¹. Слід звернути увагу на те, що, по суті, в даному визначенні йдеться про три основні складові правового регулювання: про засоби (юридичні норми, правовідносини, акти здійснення прав та обов'язків і акти застосування права), про способи (прийоми) їх застосування (у тому числі й про їх сукупності, що утворюють метод) і про принципи (у тому числі й ті, що утворюють тип правового регулювання). З викладеного важливим також є розуміння правового режиму інформації для вирішення проблем реалізації права на інформацію про діяльність господарського товариства та виконання обов'язків, оскільки найбільш вживане визначення, запропоноване С. С. Алексєєвим, дає для цього підстави.

В Україні правовий фундамент інформаційної безпеки за порядком доступу будується на засадах принципового розподілу всього об'єму юридично значущої інформації на два види: загальнодоступна інформація та інформація з обмеженим доступом (ст. 20 Закону України «Про інформацію»²). При цьому, з позицій вчень В. А. Дозорцева,

¹ Алексєєв С. С. Теория права / С. С. Алексєєв. – М. : БЕК, 1995. – С. 61, 243.

² Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 №2657-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – №48. – Ст. 650.

категорію «правовий режим» можна визначити тільки для інформації з обмеженим доступом, а загальновідома інформація не має чітко визначеного правового режиму¹. Інформацію з обмеженим доступом становлять відомі певному колу осіб повідомлення, що мають особливу цінність, і щодо яких вживаються заходи, спрямовані на обмеження вільного доступу третіх осіб, та поширення яких може заповдіяти істотну шкоду володільцю інформації. Усі повідомлення, що становлять інформацію з обмеженим доступом, класифікують за складною підставою: особливості суб'єктного складу, спосіб виникнення правового режиму, зміст (характер) відомостей, що складають інформацію з обмеженим доступом. В свою чергу будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом.

Однак виникають питання: чому законодавець в одних випадках визначає інформацію як відкриту, в інших – як з обмеженим доступом; чи є відмінності в правовому режимі між відкритою інформацією та інформацією з обмеженим доступом і якщо так, то в чому вони полягають? Якість загальної доступності інформації характеризує її з точки зору кола осіб, які мають право доступу до неї, і це коло не може бути обмеженим. До загальнодоступної інформації, виходячи із розуміння поняття і норм законодавчих актів, доступ відкритий кожному², тому вона і є відкритою.

Відкриту інформацію складають відомості, відкриті для ознайомлення. Така інформація не визнається об'єктом цивільного права, оскільки до неї не можна обмежити доступ всіх бажаючих: вона може вільно (без чийого-небудь на те дозволу) використовуватися і поширюватися будь-якою особою. На нашу думку, відкрита інформація – більш широке поняття, ніж загальнодоступна. Однак свобода обміну інформацією може стосуватися чужих охоронюваних прав та інтересів

¹ Дозорцев В. А. Понятие исключительного права / В. А. Дозорцев // Проблемы современного гражданского права : сб. ст. / под ред. В. А. Литовкина. – М. : Городец, 2000. – С. 306.

² Терещенко Л. К. Открытость информации и исключительные права в Российском законодательстве / Л. К. Терещенко // Гражданское право и современность : сб. ст., посвящ. памяти М. И. Брагинского / под ред. В. Н. Литовкина и К. Б. Ярошенко ; Ин-т законодательства и сравн. правоведения при Правительстве РФ. – М. : Статут, 2013. – С. 637.

(наприклад, отримання інвесторами розміщеної на веб-сторінці АТ інформації про корпоративні права акціонерів під час проведення товариством додаткової емісії акцій). Багато з того, що розміщено в системі Інтернет, чим ми користуємося (сайт, доменне ім'я, веб-сторінка), може бути визнане об'єктом авторського права, тобто вже підпадати під норми дії іншого правового масиву. В контексті цього можна стверджувати, що мова йде про інший об'єкт цивільних прав та його особливий правовий режим. Тобто інформація пов'язана з іншими об'єктами прав і, по суті, є повідомленнями про кого-небудь (суб'єктів права) або що-небудь (об'єкти права).

На думку В. І. Жукова для з'ясування поняття «інформації як такої» необхідно виділяти категорії «відомості» та «властивості»¹. Підтримуючи вказане, В. З. Коган зазначає, що з'ясування поняття «інформація» є можливим тільки в системі інформаційного потоку і взаємодії, у процесі чого передаються певні відомості. Для цього, на думку вченого, й розрізняються вказані категорії. В зв'язку з цим, автор вказує, що «відомості» часто розуміються як інформація про ті чи інші властивості органічного та неорганічного світу. Насправді ж вони набувають ознак інформації лише після того, як щодо них проінформовано індивіда чи групу людей. До цього моменту, продовжує В. З. Коган, маємо справу швидше з «властивостями», які лише із застереженням можуть бути розглянуті як «інформація в прихованому вигляді». Без урахування споживача, нехай навіть вигаданого, потенційного, неможна вести мову про інформацію². Підтвердження вказаного підходу є думки В. І. Жукова та В. М. Троснікова, які вказують на те, що тільки з'єднуючись із споживачем, повідомлення «виділяє» інформацію, а саме по собі воно жодної інформаційної субстанції в собі не містить³.

¹ Жуков В. И. Правовой режим нетипичных объектов интеллектуальной собственности / В. И. Жуков // Правовое государство. Проблемы правотворчества. – Тарту, 1989. – С. 191–193.

² Коган В. З. Человек в потоке информации / В. З. Коган. – Новосибирск : Наука, 1981. – С. 12.

³ Жуков В. И. Правовой режим нетипичных объектов интеллектуальной собственности / В. И. Жуков // Правовое государство. Проблемы правотворчества. – Тарту, 1989. – С. 194; Тростников В. Н. Человек и информация / В. Н. Тростников. – М. : Наука, 1970. – С. 13.

Законодавець, на думку С. В. Ясечко, не врахував усіх природних властивостей інформації, особливі дві з них, які є важливими для визначення її правового режиму та врахування негативних наслідків порушення прав. З одного боку, інформація – це «відомості» (які мають зміст), і на цьому понятті ґрунтується Закон України «Про інформацію», а з другого – інформація є «повідомленням» (яке не має змісту). Тобто повідомлення та відомості і є «інформацією як такою»¹.

На підставі викладеного та з урахуванням теорії пізнання зазначимо, що відображення розглядається як процес, під час якого відбувається відтворення (перенесення) деяких ознак і властивостей одного об'єкта на інший, внаслідок чого виникає відображення. Як наслідок у цьому процесі виокремлюються три основні об'єкти: відображуваний, тобто будь-яке матеріальне тіло, явище і процес матеріального світу, які беруть участь у взаємодії та сприяють утворенню відображень; відображаючий – будь-яке матеріальне тіло, яке завдяки зміні свого зовнішнього вигляду та внутрішнього стану відтворює ознаки та властивості відображуваного об'єкта; відображення – як наслідок взаємодії та відбиття². Можна стверджувати, що все вказане безпосередньо стосується й інформації відображеної на веб-сторінці АТ. Тобто маємо три окремі об'єкти, які мають зовсім різні три правові режими (власні засоби, способи та принципи правового регулювання).

Для правових режимів інформації принципово важливим є:

1) характер правовідносин, які виникають з приводу відповідної інформації (координаційний чи субординаційний, іншими словами приватний чи публічний);

2) вид правовідносин, що виникають з приводу відповідної інформації (абсолютний чи відносний, статичний чи динамічний);

3) характер самої інформації (товарний, майновий чи немайновий)³.

Різні значення цих параметрів і визначатимуть відмінність в основі виникнення, зміни та припинення правовідносин (виникають вони

¹ Ясечко С. В. Цивільно-правова відповідальність за порушення права на інформацію : монографія / С. В. Ясечко. – Харків. : НикаНова, 2013. – С. 18.

² Лукашевич В. Г. Криминалистическая теория общения: постановка проблемы, методика исследования, перспективы использования / В. Г. Лукашевич. – Киев : Укр. акад. внутр. дел, 1993. – С. 15–16.

³ Ясечко С. В. Цивільно-правова відповідальність за порушення права на інформацію : монографія / С. В. Ясечко. – Харків : НикаНова, 2013. – С. 57.

з узгодження волі сторін чи буде достатньо волевиявлення однієї сторони); відмінність у змісті правовідносин і в її суб'єктному складі. Враховуючи наведене запропоновані характерні риси правових режимів мають поширюватися на інформацію відображену на веб-сайті АТ. З урахуванням вказаного, зазначимо, що правовий зв'язок щодо користування інформацією на веб-сайті АТ буде мати приватноправовий характер (будуватися на засадах координації); матиме відносний характер, оскільки відповідна інформація надається, в першу чергу, конкретно визначеному колу осіб – акціонерам; на наш погляд, характер такої інформації буде немайновий, проте тісно пов'язаний з майновим.

Існування загальноправового поділу правовідносин на абсолютні та відносні закономірно обумовлює класифікацію правових режимів інформації. У практичному плані викладений аспект дозволить чітко визначити коло осіб, які несуть відповідальність за порушення правового режиму інформації, а також конкретні форми, в яких може виражатися це посягання (істотно відрізняються посягання у вигляді активного набуття інформації, і, навпаки, невиконання конкретною особою своїх обов'язків не розголошувати законно отриману інформацію).

2. Відповідальність акціонерного товариства та його посадових осіб за інформацію розміщену на веб-сторінці товариства у випадку її недостовірності або несвоєчасності

Відповідно до ч. 3 ст. 78 Закону України «Про акціонерні товариства» публічне АТ зобов'язане мати власну веб-сторінку в мережі Інтернет, на якій у порядку, встановленому НКЦПФР, розміщується інформація, що підлягає оприлюдненню відповідно до законодавства, а саме: визначена пунктами 1–3, 5, 6, 10, 11, 13–16 ч. 1 ст. 77 та ч. 3 ст. 35 Закону України «Про акціонерні товариства».

Так, якщо зазначені вимоги ст. 77 цього Закону містять вказівку на пункти, які підлягають публічному оприлюдненню, то положення ч. 3 ст. 35 – відомості, які має містити повідомлення про проведення загальних зборів товариства. Тобто можна стверджувати, що крім особистого повідомлення кожного акціонера про проведення загальних зборів (ч. 1 ст. 35) на товариство покладається обов'язок дублювання відповідної інформації на власній веб-сторінці.

Практика корпоративної поведінки в АТ має забезпечувати сучасне розкриття повної і достовірної інформації про товариство, його економічні показники та фінансовий стан, структуру власності та управління. Таке розкриття інформації є необхідним для забезпечення можливості прийняття рішень як акціонерами, так і потенційними інвесторами. Розкриття інформації є досить важливим для оцінки діяльності товариства вказаними особами та державними органами. І акціонерам, і інвесторам необхідною є доступна, регулярна та надійна інформація, що стосується діяльності товариства і його органів управління. З іншої сторони, вимоги з розкриття інформації не повинні вступати в суперечність з інтересами товариства, не повинна розкриватися конфіденційна інформація та інформація, що складає комерційну таємницю.

Проблема розкриття інформації про товариство полягає в тому, що, з однієї сторони, товариство має бути «прозорим» для потенційних інвесторів і власних акціонерів, а, з іншої – розкриваючи інформацію, воно стає вразливим для корпоративних шантажистів і рейдерів.

Право акціонерів на отримання повної і достовірної інформації про діяльність АТ здійснюється наступними способами:

1) у випадку публічного розкриття інформації, яку товариство зобов'язане розкривати відповідно до вимог законодавства;

2) у випадку, коли товариство надає інформацію акціонерам, незалежно від їх бажання (наприклад, товариство зобов'язане надіслати акціонеру, якщо він зазначений в переліку акціонерів, складеному в порядку, встановленому законодавством про депозитарну систему України, на дату, визначену наглядовою радою, письмове повідомлення про проведення загальних зборів товариства та їх порядок денний надсилається кожному акціонеру);

3) під час надання акціонеру можливості отримати відповідну інформацію за власним бажанням.

Варто акцентувати, що багато положень Директиви № 2007/36/ЄС¹ мають інноваційний характер у галузі застосування новітніх технологій як засобу комунікації з акціонерами. Зокрема, відповідно

¹ Директива Європейського парламенту та Ради від 11 червня 2007 року № 2007/36/ЄС про використання певних прав акціонерів у лістингових компаніях // Official Journal, L 184/17. – 14.7.2007. – Р. 17–24.

до ч. 2 ст. 5 вказаної Директиви без шкоди додатковим вимогам щодо повідомлення або публікації, встановленим компетентною державою-членом, як передбачено у ч. 2 ст. 1, компанія повинна повідомити про скликання, зазначене в ч. 1 цієї статті, у спосіб, що забезпечує швидкий доступ до такої інформації на недискримінаційній основі. Держава-член повинна вимагати від компанії використання таких засобів зв'язку, які забезпечують надійну та ефективну передачу інформації обмеженій кількості осіб у всьому Співтоваристві. Держава-член не може зобов'язати використовувати лише той засіб зв'язку, оператори якого зареєстровані на її території.

У сучасну епоху розвитку електронних засобів зв'язку проведення загальних зборів учасників у АТ може бути значно спрощено, а просторові обмеження знято. Електронне повідомлення акціонерів про проведення загальних зборів може зекономити багато коштів і часу для АТ. За твердженням І. В. Лукач у ряді країн таку можливість вже запроваджено¹.

Англійське право про компанії передбачає два напрями взаємодії з акціонерами через засоби електронного зв'язку. Перший полягає у можливості компанії направляти листи та інші документи акціонерам. Відповідно до ч. 1 ст. 33 англійського Акта «Про компанії» (2006 р.), якщо компанія зазначила електронну адресу в повідомленні про скликання зборів, вважається, що вона згодна, що будь-який документ або інформація, які стосуються засідання, можуть бути надіслані за допомогою електронних засобів на цю адресу.

Друга можливість полягає у спілкуванні компанії зі своїми акціонерами в електронному виді, а не шляхом направлення друкованих копій поштою, але тільки якщо їй дозволено це робити. Компанія може надсилати документи електронною поштою, якщо одержувач погодився і надав свою адресу. Ще одне положення корисне для компаній із великою кількістю акціонерів – вони можуть направляти документи та надавати інформацію акціонерам, публікуючи їх на веб-сайті компанії, якщо:

– акціонери ухвалили резолюцію про надання компанії дозволу на ці дії;

¹ Лукач І. В. Теоретичні проблеми правового регулювання корпоративних відносин в Україні : монографія / І. В. Лукач. – Київ : Вид-во Ліра-К, 2015. – С. 188.

– кожному акціонеру було запропоновано отримувати документи через веб-сайт і він погодився або не надав заперечень протягом 28 днів (ст. 1472 Акта «Про компанії»).

Однак англійські юристи зазначають деякі небезпечні аспекти користування електронною формою повідомлення. Зокрема, навіть якщо електронне повідомлення було направлено, компанія як і раніше зобов'язана щоразу інформувати акціонерів про появу документа або інформації на сайті і, якщо акціонер не надав адреси електронної пошти, його слід повідомляти письмово¹.

Зауважимо, що з електронною формою повідомлення про проведення загальних зборів і подальшим листуванням з акціонерами пов'язано ряд проблем законодавчого закріплення, властивих навіть таких технологічно та корпоративно розвинутих країнам як США. Так, відповідно до п. 5, 7а ст. 140 Модельного акта США «Про бізнес-корпорації» електронна форма повідомлення про проведення загальних зборів фактично прирівнюється до письмової. Проте користування цією можливістю в штаті Каліфорнія виявило деякі негативні аспекти. Законодавець настільки хотів збалансувати інтереси акціонерів, що передбачив необхідність підтвердження акціонером навичок володіння засобами електронного зв'язку та зазначення в статуті програм, в яких відкривається інформація. Також корпорація має надсилати акціонерам повідомлення про будь-які зміни у програмному забезпеченні, призначеному для отримання інформації, або у механізмі інформування². Незважаючи на певні ускладнення, у США як голосування на загальних зборах, так і спілкування корпорації з акціонерами за допомогою засобів електронного зв'язку стали можливими ще з 1995 р., при цьому американська Комісія з цінних паперів вважає електронне повідомлення документом³.

¹ Electronic communication with shareholders [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.out-law.com/page-11126>.

² Samini K. Electronic Notices by Corporations to Shareholders and Members: A Dangerous Path [Електронний ресурс] / К. Samini. – Режим доступу: <http://www.avvo.com/legal-guides/ugc/electronic-notice-by-corporations-to-shareholders-and-members-a-dangerous-path>.

³ Baums Theodor. General Meetings in Listed Companies – New Challenges and Opportunities.- P. 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/daf/ca/corporategovernanceprinciples/1931816.pdf>.

Проте не у всіх країнах ЄС на державному рівні дозволяється застосування електронного способу повідомлення акціонерів про проведення загальних зборів. Зокрема, у Комерційному кодексі Франції відсутні норми про електронні засоби зв'язку будь-яких товариств зі своїми учасниками¹. До того ж власники зареєстрованих акцій, тобто учасники публічних АТ, мають бути повідомлені письмово. Загалом більшість країн світу підтримують запровадження новітніх технологій при проведенні загальних зборів. Зауважимо, що в РФ право товариства повідомляти акціонерів за допомогою електронних засобів зв'язку було запроваджено нещодавно, і це стосується лише номінальних акціонерів².

В Україні є певні передумови для виникнення електронної комунікації АТ з акціонерами. Зокрема, відповідно до п. «в» ст. 2.1.1 Принципів корпоративного управління³ для того, щоб акціонери могли прийняти виражені рішення з питань порядку денного, товариство забезпечує акціонерам можливість у будь-який час з моменту повідомлення про скликання загальних зборів до дня їх проведення ознайомитися з документами, пов'язаними з порядком денним. При цьому товариство забезпечує акціонеру можливість ознайомитися з такими документами у зручний спосіб, а саме шляхом:

- ознайомлення з документами, необхідними для прийняття рішень з питань порядку денного, за місцезнаходженням товариства у робочі дні, робочий час та в доступному місці, а в день проведення загальних зборів – також у місці їх проведення;
- надсилання на запит акціонера поштою, факсом, електронною поштою;
- розміщення у мережі Інтернет за адресою, що зазначається у повідомленні про скликання загальних зборів.

¹ Transparency of Share Ownership, Shareholder Communications and Voting in Global Capital Markets [Електронний ресурс]. – March 2015. Version 1.4. – Режим доступу: http://www.computershare.com/au/business/gcm/regulatory-and-market-initiatives/submissions-and-papers/Documents/TransparencyofShareOwnershipShareholderCommunicationsandVotinginglobalcapitalmarkets_12032014.pdf.

² Бланк Н. Р. Алгоритм созыва и проведения общего собрания акционеров / Н. Р. Бланк // Акционер. о-во: вопр. корпоратив. упр. – 2015. – № 1. – С. 32–40.

³ Про затвердження Принципів корпоративного управління [Електронний ресурс]: рішення Нац. коміс. з цін. паперів та фонд. ринку від 22 лип. 2014 р. № 955. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/law/18922>.

Проте лише у ч. 2 ст. 36 Закону України «Про акціонерні товариства» зазначено про електронну форму зв'язку: а саме, статутом АТ з кількістю акціонерів – власників простих акцій понад 100 осіб може бути передбачений інший порядок надання акціонерам документів, з якими вони можуть ознайомитися під час підготовки до загальних зборів. Такі документи можуть надаватися в електронній формі або в інший спосіб, передбачений статутом. З урахуванням вказаного можна констатувати, що положення Принципів корпоративного управління стосовно електронних засобів комунікації є лише рекомендаційним.

В юридичній літературі висловлено пропозицію про потребу включення до Закону України «Про акціонерні товариства» норми, яка передбачала б можливість повідомлення акціонерів про проведення загальних зборів засобами електронного зв'язку¹. Така позиція підтверджується європейською практикою. Зокрема, якщо акціонер надав свою адресу електронної поштової скриньки чи іншого електронного засобу комунікації, вважається, що він висловив згоду на повідомлення його засобами електронного зв'язку. Така можливість обов'язково має закріплюватися законом та статутом, але має визначатися і право акціонера вимагати від АТ надання йому матеріалів у письмовій формі.

У цілому електронна комунікація з акціонерами – важливий аспект дотримання сучасного погляду на права акціонерів. Можливість її застосування могла б бути сходинкою на шляху до побудови сучасної системи корпоративного управління в Україні. У зв'язку з цим, варто підтримати пропозицію І. В. Лукач про доцільність закріплення у Законі України «Про акціонерні товариства» можливості електронної комунікації з акціонерами, зокрема стосовно повідомлення про проведення загальних зборів; подання пропозицій до порядку денного загальних зборів; надання документів акціонерам; дистанційного голосування; проведення загальних зборів у режимі реального часу; посвідчення довіреності².

¹ Лукач І. В. Теоретичні проблеми правового регулювання корпоративних відносин в Україні : монографія / І. В. Лукач. – Київ : Вид-во Ліра-К, 2015. – С. 191–192.

² Там само. – С. 203.

Певна інформація доводиться до відома учасників товариства й після проведення загальних зборів. Так, відповідно до абз. 2 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про акціонерні товариства» акціонерам товариства повинна доводитися інформація про питання, внесені до порядку денного загальних зборів, про питання, що були фактично розглянуті на загальних зборах та про рішення, прийняті відповідно до таких питань. Вважаємо за необхідне віднести до числа обов'язкових випадків публічне оприлюднення інформації про прийняте рішення щодо схвалення значного правочину. Для публічних АТ воно може здійснюватися шляхом розміщення на веб-сторінці товариства, для приватних – шляхом направлення персональних повідомлень.

Надання інформації може передбачати й інші дії з її доведення до відома акціонерів. Так, зокрема, пропонується закріпити обов'язок повідомляти про прийняте наглядовою радою рішення про вчинення значного правочину тих її членів, які не брали участь у голосуванні¹. В цьому випадку виникає питання: чи необхідно повідомляти акціонерів про прийняття наглядовою радою рішення? Оскільки можуть постраждати майнові інтереси акціонерів, вважаємо за доцільне розміщувати на веб-сторінці АТ інформацію про рішення наглядової ради про схвалення рішення про укладення значних правочинів.

Низку запитань викликають положення підзаконних актів щодо з'ясування відповідальності посадових осіб товариства за нерозміщення або несвоєчасне розміщення інформації на веб-сторінці АТ. Так, п. 3.1. Методичних рекомендацій щодо доступу акціонерів та інших заінтересованих осіб до інформації про АТ, затверджених Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку №27 від 26.01.2005 р. встановлює правило, що відповідальність за інформування про діяльність АТ несуть його *виконавчі органи* (виділено мною. – Ю. Ж.), оскільки вони розробляють Порядок надання інформації акціонерам та іншим заінтересованим особам, який погоджується наглядовою радою та затверджується загальними зборами акціонерів.

¹ Карчевський К. А. Порядок вчинення (укладання) значних правочинів акціонерним товариством / К. А. Карчевський // Актуал. питання цивіл. та госп. права. – 2010. – № 1. – С. 14.

У той же час п. 4.2. вказаних Методичних рекомендацій закріплює, що надання інформації акціонерам та іншим заінтересованим особам забезпечує *структурний підрозділ АТ, що відповідає за роботу з акціонерами* (виділено мною. – Ю. Ж.). По-перше, ми бачимо, що обов'язки з надання інформації про діяльність товариства покладені на один орган товариства, тоді як відповідальність – на інший. По-друге, Закон України «Про акціонерні товариства» не передбачає створення спеціального органу, який би «відповідав би за роботу з акціонерами» (крім можливості введення посади корпоративного секретаря). По-третє, враховуючи узагальнений підхід до встановлення умов доступу акціонерів до інформації про АТ, в тому числі й інформації розміщеної на його веб-сторінці, виникає питання: за допомогою яких засобів акціонери можуть захистити своє право на інформацію про діяльність товариства у випадку, якщо інформація вказана у повідомленні про скликання загальних зборів надана акціонеру особисто буде відрізняться від інформації, розміщеної на веб-сторінці АТ, результатом чого буде неможливість здійснення акціонером низки своїх корпоративних прав? Тим більше, що необхідно розрізняти осіб, які мають право на участь в загальних зборах акціонерів, і акціонерів, які мають право голосу на загальних зборах акціонерів. Список осіб, які мають право на участь в загальних зборах, складається на підставі відомостей реєстру акціонерів товариства. До цього списку включаються не лише акціонери – власники простих акцій, які мають право голосу на загальних зборах, але й акціонери – власники привілейованих акцій, які, за загальним правилом, такого права не мають (виключення складають випадки, передбачені ст. 26 Закону України «Про акціонерні товариства»).

Право на інформацію про діяльність господарського товариства має охоронятися ефективними способами та засобами, у разі його порушення – відновлюватися, а порушники – притягатися до відповідальності, але для цього варто щоб законодавець чітко визначив, який же правовий режим поширюється на інформацію, яка розміщена на веб-сайті АТ.

Під час порушення права учасника (акціонера) на інформацію на товариство (його посадових осіб) може бути покладена юридична відповідальність. Чинне законодавство передбачає різні види відпо-

відальності, що застосовується до правопорушників¹: адміністративну, кримінальну і цивільно-правову.

Якщо АТ визнається організаційно-правовою формою юридичної особи, що опосередковує певні відносини між акціонерами, то завдання, відповідно, полягає в тому, щоб з'ясувати, чиї дії створюють делікт, відповідальність за які несе корпоративна організація відповідної організаційно-правової форми. Тому у разі незабезпечення або неналежного забезпечення реалізації права акціонерів на отримання інформації про діяльність товариства органами АТ, відповідальність за дії останніх має застосовуватися до самого товариства як самостійного суб'єкта цивільних правовідносин, оскільки за пануючою науковою думкою акціонери у безпосередні правовідносини з органами товариства не вступають.

Відповідному праву акціонерів на отримання інформації має кореспондувати обов'язок товариства, який полягає у вчиненні необхідних і достатніх дій щодо забезпечення акціонерам безперешкодної можливості отримувати встановлені безпосередньо законом або ж на його підставі відомості про таке товариство. Стосовно ж права на отримання інформації, йому кореспондує обов'язок товариства з надання конкретної інформації, яку товариство повинно надати в даний момент часу внаслідок певних юридичних фактів, або обов'язок створити умови для ознайомлення з такою інформацією. У цьому сенсі право на інформацію про діяльність господарського товариства можливе лише за умови існування відповідного обов'язку, покладеного на саме товариство. Праву кореспондує обов'язок АТ надавати відповідну інформацію.

Слід розрізняти загальну інформацію, яка може бути відома всім, у тому числі акціонерам, та інформацію, що належить до публічної звітності. Для акціонерів перелік інформації, що їм надається, має бути більшим, ніж для сторонніх осіб. Втім акціонерам не повинна

¹ Більш детально див.: Гришина І. І. Проблемні питання відповідальності акціонерного товариства в корпоративних правовідносинах / І. І. Гришина // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – 2011. – № 988. – С. 203–206; Її ж. Сутність відповідальності учасників акціонерних правовідносин / І. І. Гришина // Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. – 2009. – № 45. – С. 181–187; Її ж. Правове становище суб'єктів акціонерної відповідальності / І. І. Гришина // Проблеми правознавства та правоохорон. діяльності. – 2010. – № 3 (42). – С. 187–192.

надаватися інформація з обмеженим доступом, наприклад інформація, що міститься в бухгалтерських документах (журналах-ордерах, відомостях конкретних рахунків, договорах, банківських документах про оплату, кредити та хід їхнього погашення, в інших документах поточної діяльності товариства, що становлять комерційну таємницю). Перед АТ постає дилема, як забезпечити право акціонера на інформацію, при цьому зберегти інформацію з обмеженим доступом.

З цього приводу слушним є зауваження О. Р. Кібенко, що право акціонера на отримання інформації про діяльність товариства може бути обмежене, але таке обмеження має бути спрямоване на захист інтересів товариства та забезпечувати отримання відомостей, що безпосередньо пов'язані з реалізацією прав акціонера або впливають на його законні інтереси¹.

Очевидно, обмеження акціонерів в одержанні інформації порівняно з посадовими особами товариства є виправданим, оскільки неможливо зобов'язати акціонерів зберігати комерційну таємницю. Обсяг інформації для акціонерів має стосуватися: статуту товариства, змін до нього, засновницького (установчого) договору, виписки з Єдиного державного реєстру про реєстрацію товариства; положень про загальні збори, наглядову раду, виконавчий орган та ревізійну комісію, інших внутрішніх документів та змін до них; положень про кожен філію та кожне представництво товариства; документів, що підтверджують права товариства на майно; принципів (кодексу) корпоративного управління товариства; протоколів загальних зборів; матеріалів, з якими акціонери мають (мали) можливість ознайомитися під час підготовки до загальних зборів; протоколів засідань наглядової ради та колегіального виконавчого органу, наказів і розпоряджень голови колегіального та одноосібного виконавчого органу; протоколів засідань ревізійної комісії, рішень ревізора товариства; висновків ревізійної комісії (ревізора) та аудитора товариства; річної фінансової звітності; документів бухгалтерського обліку; документів звітності, що подаються відповідним державним органам; проспекту емісії, свідоцтва про державну реєстрацію випуску акцій та інших цінних паперів товариства; переліку афілійованих осіб товариства із зазна-

¹ Кибенко Е. Р. Корпоративное право : учеб. пособие / Е. Р. Кибенко. – Харьков : Эспада, 2001. – С. 248.

ченням кількості, типу та/або класу належних їм акцій; особливої інформації про товариство згідно з вимогами законодавства; інших документів, передбачених законодавством, статутом товариства, його внутрішніми положеннями, рішеннями загальних зборів, наглядової ради, виконавчого органу (ч. 1 ст. 77 Закону України «Про акціонерні товариства»). Доступ же до іншої інформації може призвести до зловживання акціонерами своїм зв'язком з товариством і використання її не в інтересах останнього, а також інших учасників.

Відповідно до Листа Вищого господарського суду України від 01.08.2007 р. «Про практику розгляду судами корпоративних спорів»¹ на законодавчому рівні не встановлено відповідальності товариства за ненадання чи надання недостовірної інформації акціонерам.

У зв'язку з тим, що вчасна, повна та правдива інформація забезпечує реалізацію інших прав акціонерів, які можуть бути порушені внаслідок неотримання, отримання неповної, неправдивої інформації (не зміг реалізувати своє право на участь в управлінні, оскільки не був належним чином повідомлений про час і місце проведення загальних зборів і питання порядку денного; не отримав дивіденди у зв'язку із відсутністю в нього інформації про час, місце і спосіб їх виплат), АТ, крім того, має компенсувати акціонерові збитки. Відповідно до ст. 22 ЦК України особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування. Збитками вважаються: 1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки); 2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушено (упущена вигода). Збитки відшкодовуються у повному обсязі, якщо законом або договором не передбачено відшкодування у меншому або більшому розмірі. У випадку порушення права акціонера на інформацію може йтися про збитки у вигляді упущеної вигоди, яку він міг би отримати, якщо його право на інформацію не було порушено, у зв'язку з чим він міг би реалізувати інші права.

¹ Практика розгляду судами корпоративних спорів [Електронний ресурс] : лист Верховного Суду України від 01.08.2007. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/VS07830.html.

Отже, можна зробити висновок, що АТ як учасник акціонерних правовідносин, несе самостійну відповідальність за своїми зобов'язаннями усім належним йому майном за винні дії (бездіяльність) його посадових осіб, через які АТ як суб'єкт права набуває відповідні права та обов'язки. Підставою застосування відповідальності до АТ є невиконання або неналежне виконання останнім покладеного на нього обов'язку з належного інформування акціонерів про стан справ у товаристві, в тому числі й шляхом розміщення інформації на веб-сторінці товариства.

Варто підтримати думку І. І. Гришиної, яка вважає, що за ненадання, несвочасне надання або надання недостовірної інформації АТ має нести відповідальність у вигляді додаткового обов'язку надати повну та достовірну інформацію. Якщо акціонером такими діями (бездіяльністю) АТ було завдано збитків, то додатково акціонеру компенсується упущена вигода¹.

Загальновідомо, що АТ, як юридична особа, виражає свою волю зовні через свої органи. Відповідне положення передбачено ст. 92 ЦК України, яка встановлює, що юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи. Оскільки саме органи товариства відіграють значну роль у здійсненні АТ своїх суб'єктивних прав та обов'язків, відповідальності саме цих учасників внутрішніх корпоративних правовідносин необхідно приділити значну увагу.

Застосування норм цивільно-правової відповідальності до посадових осіб органів АТ обумовлює можливість охарактеризувати її як відповідальність одного учасника цивільних правовідносин (правопорушника) перед іншим (потерпілим). Оскільки єдиний правовий зв'язок органів товариства, що існує в даній сфері правовідносин, встановлений лише з АТ, то і збитки, що завдаються внаслідок дій (бездіяльності) посадових осіб товариства, мають відшкодовуватися товариству. Якщо ж збитки внаслідок дій (бездіяльності) органів АТ завдаються іншим особам, у тому числі акціонерам, відповідальність за них несе саме товариство, оскільки визнається самостійним суб'єктом правовідносин та несе самостійну відповідальність. Саме

¹ Гришина І. І. Цивільно-правова відповідальність учасників акціонерних правовідносин : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / І. І. Гришина ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – 2015. – С. 134.

АТ має відповідати за дії своїх посадових осіб, що діють від його імені у зовнішніх корпоративних правовідносинах, але з можливістю наступного регресного позову до них, оскільки останні визнаються самостійними учасниками внутрішніх корпоративних відносин та завдяки наданій законодавством та статутами компетенції можуть приймати рішення та здійснювати вплив на процес управління в АТ. Отже, у цивільно-правових відносинах АТ, як правило, має відшкодувати шкоду з можливістю наступного регресного позову до безпосередньо особи, що її завдала.

Цивільно-правова відповідальність органів АТ є відповідальністю перед потерпілою особою. Оскільки єдиний існуючий в даній сфері правовий зв'язок встановлений лише між посадовими особами органів АТ і самим товариством, відповідно потерпілою стороною при порушенні органами товариства покладених на них обов'язків є саме товариство. Якщо шкода або збитки внаслідок дій (бездіяльності) органів АТ завдаються третім особам, у тому числі акціонерам або кредиторам товариства, відповідальність, як правило, несе саме товариство, а вимоги до посадових осіб АТ можуть бути пред'явлені вже в порядку регресу.

Ми повністю погоджуємося з висловленою в юридичній літературі думкою щодо того, що посадові особи товариства несуть відповідальність виключно перед самим товариством і в жодному разі не можуть відповідати перед контрагентами юридичної особи, оскільки останні не є самостійними учасниками зовнішніх корпоративних правовідносин, у зв'язку з чим не можуть вступати у правовідносини з кредиторами. На думку В. І. Борисової, оскільки члени органу юридичної особи не розглядаються як самостійні суб'єкти права, то всі наслідки, що настають внаслідок їх діяльності, настають саме для останньої, відповідальність для них настає перед юридичною особою лише за умови доведення скоєння ними правопорушення¹. Звернувшись до членів правління з вимогами може лише товариство, як до своїх посадових осіб, оскільки саме між ними виникають внутрішні корпоративні правовідносини.

¹ Борисова В. І. Органи управління юридичної особи як її інституціонально-функціональні представники / В. І. Борисова // Право України. – 2006. – № 6. – С. 100.

3.5. Права дітей в Інтернеті

На підставі викладеного можна констатувати:

а) що сучасний стан вчень про правовий режим інформації, розміщеної на веб-сторінці АТ, не має достатньої розробленості;

б) загалом наукова спільнота ставить знак рівності між інформацією, яка надається товариством акціонеру, та інформацією, розміщеною на веб-сторінці АТ;

3) чинне законодавство чітко не встановлює на кого покладаються обов'язки з ведення веб-сторінки АТ та хто несе відповідальність за достовірність інформації, розміщеної на ній.